

Følelsen av å høre til – inkluderingens rolle i barnehagehverdagen

---

“Hvilke opplevelser og erfaringer har barnehagelærerstudenter til hvordan ansatte i barnehagen jobber med inkludering, og hvordan opplever barnehagelærerstudenter betydningen av inkludering i barnehagen?”

Navn: Tonje Kristine Malum Danielsen

Kandidatnummer: 18.

Bacheloroppgave

BHBAC3990

Trondheim, April 2024

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

FORORD

Jeg ønsker å rette en stor takk til alle som har bidratt til gjennomføringen av dette forskningsprosjektet. Denne prosessen har vært krevende, men også svært lærerik. Det har vært en periode med lange dager, og mye arbeid. Med det sagt, har jeg lært utrolig mye og skaffet meg god og ny kunnskap som jeg virkelig kommer til å ta med meg videre etter endt utdanning.

Først og fremst vil jeg takke mine to veiledere, Signe Marie Hanssen og Ronja Skoglund Fjelnset, for veiledning når jeg har hatt behov for det og gode råd som jeg har tatt med meg i denne perioden.

Videre vil jeg gi en stor takk til informantene som ønsket å delta i mitt forskningsprosjekt. Deres deltakelse og bidrag har gitt meg et verdifullt datamateriale som har vært avgjørende for å kunne besvare problemstillingen min. Jeg vil også rette en takk til Victoria H. Hansen for hennes innsats som transkribent under intervjuene, noe som har gjort datainnsamlingen mer effektiv og enklere for min del.

Til slutt vil jeg takke alle som har støttet meg og oppmuntret meg gjennom denne prosessen.

Tonje Kristine Malum Danielsen

25. April 2024

Innholdsfortegnelse

FORORD.....	1
1.0 INNLEDNING	3
1.1 Bakgrunn for valg av tema	3
1.2 Hvorfor er dette temaet aktuelt?	3
1.3 Problemstillingens presentasjon	4
1.4 Oppgavestruktur	4
2.0 TEORI	4
2.1 Inkludering	5
2.2 Barnehagen som inkluderingsarena.....	6
2.3 Voksenrollen i barnehagen	6
2.5 Kommunikasjon og samarbeid	8
3.0 METODE	8
3.1 Valg av metode.....	9
3.2 Utvalg av informanter	9
3.3 Intervjuguiden	10
3.4 Beskrivelse av gjennomføring	11
3.5 Analyse.....	12
3.6 Kvalitetsvurdering	13
3.7 Etske retningslinjer.....	13
4.0 PRESENTASJON AV FUNN OG DRØFTING.....	14
4.1 Studentenes pedagogiske grunnsyn.....	14
4.2 Inkludering og samspill med andre	16
4.3 Arbeid med inkludering av de ansatte	17
4.3.1 Synliggjøring av hvert enkelt barns plass i barnehagehverdagen.....	19
4.3.2 Ansattes tiltak for å skape et godt fellesskap blant barna.....	20
4.4 Utfordringer i barnehagehverdagen og innenfor inkludering.....	21
4.4.1 Ansattes tiltak til utestenging	24
5.0 Avslutning	25
Referanser.....	27
Vedlegg:	30
Intervjuguide:	31
Samtykkeskjema:.....	33

1.0 INNLEDNING

Inkludering er et viktig begrep som har fått økende oppmerksomhet i barnehagelærerstudiet. I den internasjonale Salamancaerklæringen (1994) fremheves inkludering som et prinsipp som sikrer at alle mennesker har demokratiske rettigheter til å delta i et fellesskap. Inkludering tilfredsstillende derfor barns fundamentale behov for sosial tilhørighet. Å skape et inkluderende miljø i barnehagen er spesielt viktig, da det er i barnehagehverdagen barna bruker sine første år av sitt liv til å føle på sosialt samspill. Derfor mener jeg at det er verdifullt og avgjørende å skape en forståelse for hvordan barnehagelærerstudenter opplever inkludering, da det er de som vil være fremtidens nøkkelpersoner i å forme inkluderende praksis i barnehagen.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Et inkluderende miljø er noe som alltid har drevet meg, hvor jeg ønsker at alle barn i barnehagen skal få mulighet til å føle på vennskap, samspill og en fellesskapsfølelse. Før jeg gikk dypere inn i temaet, antok jeg at inkludering og gode vennskap var noe som naturlig fant sted i barnehagen, og at barn kunne føle på ensomhet og utenforskap først når skolehverdagen møter dem. Erfaringene jeg har opplevd i mine praksisperioder har fått meg til å innse at mine oppfatninger fra tidligere ikke samsvarer med hvordan det egentlig er. Bakgrunnen for valg av temaet er et ønske om å vise til og skape en forståelse av hvordan inkludering oppleves i barnehagemiljøet og hvordan dette praktiseres. Mangel på kunnskap som belyser hvordan praksisen med inkludering foregår i barnehagen er en utfordring (Korsvold, 2011, s. 9). Derfor mener jeg å utforske og få innblikk i hva barnehagelærerstudenter har sett og mener om inkludering i barnehagen, kan være interessant.

Grunnen til at jeg ønsker å skape et innblikk i hvilke opplevelser og erfaringer barnehagelærerstudenter har om inkludering, er for å skape en verdifull forståelse i hvordan inkludering oppleves og praktiseres i barnehagehverdagen. For å skape et inkluderende miljø i barnehagen, kreves god innsikt, engasjement og kompetanse hos de ansatte i barnehagen. Ved å innhente datamaterialer for hvordan barnehagelærerstudentene har opplevd personalet i arbeid med inkludering, og deres tanker rundt betydningen av begrepet, kan man skape refleksjoner og diskusjoner rundt temaet, og forhåpentligvis inspirere til en større forskning.

1.2 Hvorfor er dette temaet aktuelt?

Inkludering er et aktuelt tema da det er en viktig del av barns utvikling. Barn bruker de første årene av deres liv i barnehagen, og det er gjennom disse årene i barnehagen barna lærer å blant annet samhandle med jevnaldere, samarbeide, respektere andre og føle på et fellesskap.

Dette er betydningsfullt for veien videre da det er en positiv og god følelse av samhold som kan være med på å bygge trygge og selvsikre mennesker. Dette blir også beskrevet i Rammeplanen, noe som viser til at det er en viktig del av arbeidet i barnehagehverdagen. Barnehagen skal fremme et godt fellesskap hvor personalet skal være med på å støtte barns samspill med hverandre og bidra til at alle barn skal få oppleve sosial deltakelse (Utdanningsdirektoratet, 2017).

1.3 Problemstillingens presentasjon

Prosessen med å formulere problemstillingen til min bacheloroppave var utfordrende og krevde grundig refleksjon og betenkningstid. Jeg var tidlig interessert i temaet inkludering, men jeg brukte betydelig tid på å finne en problemstilling som ville gi meg muligheten til å utforske temaet grundig. Etter nøye vurdering innså jeg at jeg ønsket å undersøke barnehagelærerstudenters perspektiver på inkludering samt deres erfaringer og opplevelser knyttet til inkludering. Etter hvert kom jeg til den endelige konklusjonen om å formulere problemstillingen som følger:

Hvilke opplevelser og erfaringer har barnehagelærerstudenter til hvordan ansatte i barnehagen jobber med inkludering, og hvordan opplever barnehagelærerstudenter betydningen av inkludering i barnehagen?

1.4 Oppgavestruktur

I dette kapittelet ble bakgrunnen for valg av tema presentert, sammen med relevant teori og en forklaring på temaets aktualitet. Problemstillingen ble også presentert. I påfølgende kapittel, kapittel 2, skal jeg presentere relevant teori knyttet til inkludering i barnehagen. I Metodekapittelet, kapittel 3, skal jeg presentere valg av metode. Jeg vil også presentere mine informanter og begrunnelsen for dette valget. Videre skal jeg gi en gjennomgang av den utarbeidede intervjuguiden som ble anvendt, samt beskrive gjennomføringen av intervjuene. I tillegg skal jeg vise til hvordan jeg analyserte datamaterialet, og til slutt metodekritikk og etiske retningslinjer. Deretter, i kapittel 4, skal jeg drøfte funnene fra intervjuene, med det formålet om å besvare min problemstilling i referanse til det teoretiske rammeverket presentert i kapittel 2. Helt til slutt vil kapittel 5 inneholde en oppsummering av oppgaven.

2.0 TEORI

I dette kapitlet ønsker jeg å presentere relevant teori knyttet til inkludering i barnehagen. Denne teorien betraktes som sentral for å drøfte mine funn og for å bidra til en dypere

forståelse av problemstillingen min om barnehagelærerstudenters opplevelser og erfaringer med inkludering.

2.1 Inkludering

En grundig forståelse for inkluderingsbegrepet utgjør en viktig del i denne studien, ettersom fokuset på inkludering danner kjernen i min bacheloroppgave.

Sjøvik (2014, s. 41) fremhever at inkludering handler om å etablere et miljø hvor alle skal ha muligheten til å finne sin rettmessige plass. Dette innebærer å legge til rette for inkludering av alle barn, uavhengig av eventuelle spesielle behov de måtte ha. I konteksten av barnehagen betyr inkludering at hvert barn skal ha mulighet til å framstå som interessante og verdifulle lekekamerater.

I henhold til Rammeplanen for barnehagen som omhandler vennskap og fellesskap, er det et viktig prinsipp at alle barn skal oppleve en følelse av inkludering og betydning innenfor fellesskapet, samt å delta i positive interaksjoner med andre barn. Videre skal barnehagen aktivt legge til rette for utviklingen av vennskap og et sosialt fellesskap blant barna (Utdanningsdirektoratet, 2017). I tillegg viser Rammeplanen at hvert barn skal oppleve omsorg av de ansatte og å bli sett og hørt. Personalet skal legge til rette for et godt arbeid hvor barn skal få oppleve omsorg, men også verdsette barnas egne omsorgshandlinger (Utdanningsdirektoratet, 2017).

Samtidig fremhever Barnehageloven §1 (2005, §1) at barnehagen skal være et trygt sted for vennskap og fellesskap, samt bidra til glede og trivsel i samspill med andre.

Mørland (2008, s. 12) skriver at alle barn har en rettighet til å delta i det sosiale miljøet. Hun understreker at inkludering ikke nødvendigvis handler om å oppnå fullstendig likhet, men heller om å fremme respekt og variasjon av mangfoldet og ulikhetene blant mennesker, som utgjør en nødvendig forutsetning for demokrati. Denne tilnærmingen til inkludering krever en kontinuerlig innsats for å forbedre og baseres på gjensidighet.

Pedersen (2015, s. 88) påpeker at stille barn, som kan være forsiktige og sjenerte, har en tendens til å trekke seg tilbake og nøler med å ta initiativ overfor andre. Som et resultat får de færre erfaringer med sosialt samspill, og deres spørsmål blir ofte oversett. På grunn av deres lavere kommunikasjon kan disse barna ha færre krav og behov, noe som gjør det utfordrende for dem å bli sett og hørt. Videre forklarer Pedersen (2015, s. 90) at urolige barn kan ha ulike

årsaker til sin uro. For eksempel kan nedsatt syn og hørsel føre til at barnet går glipp av viktig informasjon, noe som kan resultere i frustrasjon og sinne.

2.2 Barnehagen som inkluderingsarena

Jeg vil nå presentere relevant teori om barnehagen som en arena for inkludering. Jeg vil fokusere spesielt på måltid og lek, da disse elementene er relevante for den påfølgende drøftingen i neste kapittel.

Men først vil jeg henviser til Rammeplanen (Utdanningsdirektoratet, 2017), som forklarer viktigheten av at alle barn i barnehagen skal ha like muligheter til å bli hørt, sett og oppmuntret til å delta i fellesskapet. Og når Frønes (2022, s. 24) skal beskrive pedagogisk grunnsyn så omhandler dette verdiene og tankene som ligger bak den enkeltes yrkesutøvelse. Tanker om hva barn er og hvilken betydning barnehagen kan ha for barns liv, vil være styrende for den enkeltes prioriteringer i hverdagen. Barnehagelærerens oppfatning av hva som er viktig i og for barns liv er det som definerer et pedagogisk grunnsyn.

Videre fremhever Pedersen (2015, s. 37) at barnehagen har som mål å være et inkluderende fellesskap som tar hensyn til individuelle behov og sikrer plass til alle barn. I følge Statped (2023) utgjør måltidene en inkluderingsarena i barnehagen. Disse måltidene representerer en av de første sosialiseringarenaene og fungerer som en naturlig måte å samles på. Å delta ved måltidsbordet innebærer anerkjennelse og inkludering i fellesskapet. I likhet med måltid, er leken en viktig del av å skape en inkluderingsarena i barnehagen. Ifølge Mørland (2015, s. 188) viser forskning at barn opplever leken som mer meningsfull når den utføres sammen med en venn, hvor lek og vennskap knyttes til sterke følelser av mening og glede.

Betydningen av lek knyttes ofte til blant annet deltakelse, inkludering, læring og forebygging av psykiske lidelser. Psykologen Margaret (2012) understreker viktigheten av å få delta i lek, ikke bare å leke. Mørland (2015, s. 191) forklare videre at det å bli ekskludert og utestengt fra lek er blant de mest smertefulle opplevelsene et lite menneske kan erfare. For å klare å hindre at barn blir ekskludert i barnehagen, har personalet en viktig jobb. I det neste delkapitlet skal vi se nærmere på voksenrollen i barnehagen:

2.3 Voksenrollen i barnehagen

Jeg vil nå utforske betydningen av voksenrollen i barnehagen. Som nettopp beskrevet, er ekskludering og utestenging blant de mest smertefulle opplevelsene et lite barn kan erfare. Dette understreker viktigheten av at personalet i barnehagen opptrer profesjonelt og er bevisste på egne verdier og holdninger. Pedersen (2015, s. 41) forklarer ulike metoder for å

fremme inkludering i barnehagen, og tar for seg begreper som forebygging og reparering. Forebygging innebærer blant annet å tenke langsiktig og ha grundig kjennskap til barnets utviklingsprofil og utviklingsmuligheter. Reparering dreier seg om å ordne opp når skaden allerede har skjedd. Videre blir det forklart at å arbeide forebyggende mer enn reparerende er utfordrende. Samtidig er det essensielt at de ansatte reflekterer over begrepene inkludering og ekskludering i sitt arbeid med å fremme inkludering (Pedersen, 2015, s. 37). Dette innebærer at personalet skal undersøke årsakene til at et barn opplever uro eller viser dårlige samspillmønstre med andre barn, i stedet for å anta at det er noe galt med barnet. Pedersen (2015, s. 73) belyser videre at personalet skal gi oppfølging til barn som opplever utestengelse eller viser tegn til ikke-deltakelse i lek. Det er avgjørende at personalet tar seg tid til å observere og analysere ulike situasjoner før de griper inn, og forsøker å håndtere situasjoner der utestengelse oppstår. Det er nødvendig at personalet dedikerer tid til å kartlegge og observere situasjoner der utestengelse forekommer hyppig i barnegrupper.

I henhold til Rammeplanen for barnehagen, er det personalet som skal fremme et inkluderende miljø (Utdanningsdirektoratet, 2017). Psykologen Øiestad (2012, s. 36) forklarer at selvfølelsesutviklingen hos barn blir støttet for hver gang barn får voksenhjelp når det gjelder å komme et skritt videre i gode vennskap. Dette betyr derfor at de voksne i barnehagen må være aktive og engasjert for å skape et inkluderingsmiljø. Drugli (2011, s. 202) understreker betydningen av voksenrollen i å støtte barns læring og mestring i samspill i barnehagen ved å vise respekt for barnas synspunkter og ha troen på deres potensial for utvikling. Når personalet arbeider med inkludering i barnehagen, er det avgjørende å ta hensyn til barnets perspektiv, slik at barnet kan få mulighet til å påvirke sine omgivelser og være en aktiv deltaker i sitt eget liv.

Olsen (2022, s. 47) tydeliggjør at det er en forventning om at barnehagelærere evner å vise omsorg og oppmerksomhet overfor hvert individuelle barn i barnegruppen, samtidig som de må være i stand til å ta hensyn til helheten og gruppas behov. Dette oppfordrer for et dypt personlig engasjement fra personalet for å oppnå tilstrekkelig nærhet og relasjonell tilknytning til hvert enkelt barn. Alihajdaraj (2020) understreker at ansvaret for å etablere relasjoner ikke hviler på barna, men på de voksne. Videre forklarer Haug (2014, s. 41) at et inkluderingsmiljø viser seg gjennom at personalet støtter og legger til rette for at alle barn skal delta i barnefellesskapet, lykkes i lek og få seg venner. For å få til å skape et inkluderende miljø viser David Mitchell til 10 faktorer som kan være til hjelp for barnehager og ansatte med å se hva som skal til for å utvikle en inkluderende praksis (Statped, 2022). For å avgrense oppgaven vil

jeg fokusere på de sentrale faktorene som er mest relevant for å besvare problemstillingen. Spesifikt vil jeg utforske hvordan barnehagens ansatte kan aktivt bidra til å etablere og opprettholde et inkluderende miljø for alle barn. De faktorene jeg skal fokusere på er visjon, plassering og aksept. Statped (2022) forklarer at et effektivt inkluderingsmiljø krever en felles visjon blant personalet. Dette innebærer at alle må være enige om den praktiske betydningen av inkludering, og at personalet må forplikte seg til å arbeide på måter som fremmer inkludering. Plassering går ut på at i inkluderende barnehagemiljøer har alle barn tilgang til å samhandle med jevnaldrende. Videre innebærer aksept at alle involverte i barnehagen anerkjenner og aksepterer at alle barn har sin naturlige plass i fellesskapet (Statped, 2022).

2.5 Kommunikasjon og samarbeid

Jeg ønsker nå å gå kort inn på hvorfor samarbeid og kommunikasjon med foreldre er viktig for å skape et inkluderingsmiljø i barnehagen og hvorfor dette er viktig.

I følge Mevik og Follesø (2016, s. 89) ønsker foreldre å være bidragsytere til positive endringer for sine barn, og har forventninger til at fagfolk skal støtte, forstå og spørre, samtidig bli invitert inn i et aktivt samarbeid. Det er derfor relevant å vise til hva et aktivt samarbeid kan føre til.

Videre blir det beskrevet i Rammeplanen (Utdanningsdirektoratet, 2017) at samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet er en sentral faktor for å sikre en helhetlig ivaretagelse av barnas behov, inkludert deres behov av omsorg. Barnehagen og hjemmet har et felles ansvar for barns trivsel, og dette gjennom samarbeid og forståelse.

Hasanbegovic (2012, s. 52) forklarer at foreldre kan legge til rette for refleksjon rundt mentale prosesser for å fremme barnas sosiale forståelse. Tilknytningen til barn og deres foreldre danner grunnlaget for hvordan barna håndterer senere sosiale situasjoner og relasjoner. Dette er de første relasjonelle erfaringer som former barns forståelse av og forventninger til både jevnaldrende og andre voksne. Det er nemlig foreldrene som er barnehagens viktigste samarbeidspartnere (Mørland, 2018, s. 143).

3.0 METODE

Jeg ønsker i dette kapittelet å vise til den valgte forskningsmetoden og begrunne hvorfor denne metoden ble ansett som mest hensiktsmessig for å utforske og analysere problemstillingen på en grundig måte.

3.1 Valg av metode

Ved avgjørelsen om hvilken metode som skulle benyttes i min bacheloroppgave, var det av betydning å nøye vurdere min problemstilling. Samtidig var det viktig å reflektere over de tidsmessige begrensningene som gjaldt for oppgavens omfang og kompleksitet. Før jeg begynte med å velge den mest hensiktsmessige metoden for å gå dypere inn i min problemstilling, prioriterte jeg å tilegne meg en dypere forståelse av hva metode betyr. I tråd med sosiologen Vilhelm Aubert, beskrevet av Dalland, forstår jeg at metode er en systematisk tilnærming som gir mulighet til å løse problemer, og generering av ny kunnskap (Dalland, 2020, s. 53). Og for å nettopp finne en metode som kan hjelpe meg med å få svar på min problemstilling er det enten kvantitative og kvalitative metoder som kan benyttes. Å fange opp opplevelse og mening som ikke lar seg måle eller tallfeste, er det som beskriver de kvalitative metodene. Mens data som blir gitt i form av målbare enheter er det som beskriver de kvantitative metodene. Begge disse metodene hjelper med å samle inn data, og skape god informasjon om det vi har behov for til en undersøkelse (Dalland, 2020, s. 54).

Etter en nøye vurdering endte jeg opp med å velge intervju som forskningsmetode, spesifikt en kvalitativ metode. Det er nemlig ulike former for intervjuing som er den mest utbredte metoden innenfor kvalitativ forskning (Thagaard, 2018, s. 113). Grunnen til at jeg valgte denne metoden var fordi jeg mener den er mest hensiktsmessig for å belyse problemstillingen på en grundig og effektiv måte. Jeg valgte å benytte meg av en relativt strukturert form for intervju, hvor intervjuguiden ble utformet med nøye definerte hovedspørsmål og en fastsatt rekkefølge for disse spørsmålene (Thagaard, 2018, s. 90).

3.2 Utvalg av informanter

Jeg brukte god tid og en grundig tenkning i forbindelse med valg av informanter til deltakelse i intervjuene som skulle danne grunnlaget for datainnsamlingen til min bacheloroppgave. En informant kan defineres som en person som sitter med relevant kunnskap eller erfaringer, og som gir forskeren informasjon som er av betydning for dens formål (Dalland, 2020, s. 67). Det ble klart at informantene skulle være studenter, da problemstillingens fokus er på ulike erfaringer og opplevelser blant barnehagelærerstudenter. Videre var det et mål å velge studenter fra ulike trinn av utdanningen, slik at det kunne samles informasjon fra varierte praksisperioder. Denne tilnærmingen gjorde det mulig å innhente innsikt fra både studenter som har gjennomført en del av sine praksisperioder og de som har fullført hele praksisforløpet. Det var av avgjørende betydning å sikre at informantene satt med relevant

kunnskap og erfaringer knyttet til temaet inkludering, da dette er en viktig regel innenfor utvalget av informanter. Gjennom denne tilnærmingen ble utvalget av informantene strategisk (Tjora, 2018, s. 130).

Informantene ble rekruttert gjennom en kombinasjon av bekjentskap og et søk etter en variasjon fra ulike bakgrunn. Jeg rekrutterte en student som jeg tidligere hadde samarbeidet med gjennom jobb, men også en student jeg har kjennskap til gjennom klassen. Samtidig ønsket jeg å prioritere en informant uten tidligere relasjon til meg, hvor jeg ønsket en mer objektiv tilnærming til intervjuet, altså å ikke la meg bli påvirket av informanten (Dalland, 2020, s. 43). I denne situasjonen tok jeg kontakt med en person jeg og den potensielle informanten hadde kjennskap til. Jeg spurte om personen kunne undersøke om den mulige informanten var interessert i å delta i intervjuet. Denne tilnærmingen ble valgt med hensyn til at informanten skulle få mulighet til å avslå deltakelse dersom det ikke var ønskelig. En slik indirekte tilnærming kan redusere følelsen av press hos informanten, sammenlignet med direkte spørsmål (Dalland, 2020, s. 79). Prosessen med å rekruttere denne informantgruppen var å presentere formålet med intervjuet og innhente samtykke til deltakelse i min bacheloroppgave. Etter at informantene var valgt ut, fikk de tildelt samtykkeskjema som inneholdt all nødvendig informasjon. I tillegg ble tilbudet om å motta den utarbeidede intervjuguiden presentert. Alle informantene viste interesse for å motta denne guiden på forhånd, enten for å kunne forberede seg grundig på spørsmålene i forkant av intervjuet, eller for å skape en overordnet forståelse av den kommende samtalen.

3.3 Intervjuguiden

I dette delkapitlet skal jeg gi en detaljert gjennomgang av den utarbeidede intervjuguiden. Det var intervjuguiden som ledet meg gjennom intervjuene av informantene, samtidig en betydningsfull hjelp for at jeg skulle huske temaene og spørsmålene som skulle bli tatt opp (Dalland, 2020, s. 83). Det ble gjort en grundig forberedelse i forkant av intervjuguiden, hvor jeg brukte god tid på å planlegge spørsmålene og strukturere egne temaer for å sikre en organisert tilnærming til intervjuene. Problemstillingen fungerte som en sentral rettesnor da jeg skulle formulere spørsmålene. Dette for å sikre relevante svar på studentenes opplevelser og erfaringer knyttet til inkludering i barnehagen. Videre ble det innledningsvis en forklaring på hva jeg legger i begrepet inkludering, samt en referanse til Rammeplanen. Dette for å skape et likt utgangspunkt for meg og informantene før intervjuet settes i gang. I det neste delkapitlet skal vi se på hvordan intervjuet ble gjennomført.

3.4 Beskrivelse av gjennomføring

Intervjuene ble gjennomført i samsvar med en strukturert tilnærming, hvor hver informant ble stilt de samme spørsmålene. Til tross for denne ensformede tilnærmingen, kom informantene med spontane og varierende svar. Dette fordi ble det stilt åpne spørsmål, samt at jeg hadde fokus på å komme med oppfølgingsspørsmål for å hente dypere svar da det var noe jeg lurte på. Oppfølgingsspørsmål ble anvendt da jeg ønsket at informantene skulle uttrykke svarene om spesifikke erfaringer og opplevelser om inkludering slik at jeg skulle få relevant datamateriale til problemstillingen min (Thagaard, 2018, s. 95). Som følge av dette var det naturlig at intervjuene ikke ble helt like. Dette også på grunn av at det ble intervjuet flere personer, noe som resulterer i at det kommer varierende svar, både i innhold og omfang (Dalland, 2020, s. 84).

Hver informant fikk et samtykkeskjema før intervjuet, hvor de fikk informasjon om at dette var anonymt. Jeg tildelte de også informasjon om at det var fullt mulig å trekke tilbake påstander eller trekke deltakelse når som helst. I og med at dette var anonymt og det ikke ble gjennomført verken lydopptak eller video, søkte jeg ikke til SIKT. For å sikre nøyaktig dokumentasjon av intervjuene, samtidig gjøre det mulig at jeg var fullt konsentrert om informantens respons, ble en metodisk tilnærming benyttet. Dette involverte i at jeg kunne gå inn i rollen som intervjuer, mens en tredjeperson var til stede som transkribent. Dette ble gjort for å sikre en komplett gjengivelse av dialogen, hvor transkribenten var ansvarlig for å fange opp alle uttalelser. Dette gjorde det mulig for meg å fokusere på å lytte nøye til informantens svar, samt ha mulighet til å reagere i øyeblikket. Det var da jeg fikk mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål, samt refleksjonsspørsmål. Jeg spurte om de hadde mulighet til å beskrive ulike svar de kom med, noe som gjør det enklere for meg å komme i dybden av forskningstemaet (Tjora, 2018, s. 166).

Videre var sted av intervjuene og kroppsspråk en viktig faktor for gjennomføringen. Kroppsspråket er viktig når en gjennomfører et intervju. Derfor ønsket jeg å vise at jeg lyttet til informantene, og var interessert i svarene de kom med. Jeg speilet også kroppsspråket til informantene. Var de engasjerte og for eksempel lente seg nærmere bordet, gjorde jeg det samme. Samtidig var det viktig å finne et rolig sted hvor intervjuet skulle foregå. Alle intervjuene foregikk på et grupperom på skolen, hvor vi kunne sitte uforstyrret. Dette for å skape en trygghetsfølelse hos informantene, slik at de skulle få mulighet til å si hva de ønsket. Jeg syntes det var viktig at de følte seg trygge, da svarene som blir gitt handler om opplevelser og erfaringer fra tidligere praksisperioder. Da er det viktig at vi sitter uforstyrret,

og at det ikke er noen andre rundt. Vi satt ovenfor hverandre, i en behagelig posisjon, noe som er viktig når et intervju varer en stund, i dette tilfelle, 30-40 minutter (Tjora, 2018, s. 122).

Etter intervjuene var gjennomført fikk alle informantene spørsmål om de ønsket å lese gjennom den transkriberte teksten. Dette for å gjøre de oppmerksom på at dette er noe de har mulighet til om ønskelig, og komme med innspill.

3.5 Analyse

Under intervjuene var det en tredjeperson som transkriberte samtalen som beskrevet tidligere, men i etterkant av intervjuene ble det gjort en renskrivning av dialogen, noe jeg mener kan være med på å styrke datamaterialet. Når det kommer til intervju er det flere ulike typer analyse, men den jeg har tatt i bruk er temasentrert analyse. Grunnen til dette er fordi jeg syntes dette var den beste måten å finne ut hva intervjuet har å fortelle, og som legger til rette for at innholdet kommer frem på best mulig måte. For hensikten med en temasentrert analyse er å systematisere og redusere datamaterialet uten å gå glipp av viktig informasjon, da dette er en betydningsfull forutsetning for å benytte databehandling i kvalitative analyser (Thagaard, 2018, s. 151).

Etter å ha redusert og gjennomgått datamaterialet for å identifisere den viktigste informasjonen, gjennomførte jeg en dypere analyse av de fremtredende temaene. Dette var rettet mot å oppnå en bredere forståelse av temaene og for å kunne utforske og belyse problemstilling på best mulig måte. Videre ble utsagnene fra informantene fargekodet, noe som var et godt hjelpemiddel. Ifølge Larsen (2017, s. 114), fremheves betydningen av fargekoding som et viktig analytisk verktøy for forskere. Gjennom bruk av fargekoding kan forskere systematisk markere og skape mønstre i dataene, noe som legger til rette for en mer effektiv tolkning.

Avslutningsvis ble mine funn systematisk kategorisert i tråd med de ulike temaene jeg hadde utarbeidet i intervjuguiden. Denne tilnærmingen muliggjorde en grundig oversikt over hvilke svar som var lik, men også de svarene som var forskjellige. I det neste kapitlet som omhandler drøfting og funn, skal vi se på hvordan jeg presenterer funnene. Dette på den måten at jeg gjengir informantenes svar på de ulike spørsmålene, etterfulgt av en fremstilling av mine teorier og fortolkninger. Denne tilnærmingen sikrer en viss avstand mellom mine tolkninger av informantenes utsagn og informantenes egne uttalelser.

3.6 Kvalitetsvurdering

En kvalitetsvurdering av forskningsmetoden er avgjørende for å sikre hvor pålitelig datamaterialet er. Når forskeren skal undersøke, for senere å analysere og tolke, er det betydningsfullt å reflektere over om metoden som er blitt brukt er riktig for å samle inn datamaterialet (Thagaard, 2018, s. 188). For å få svar på min problemstilling, valgte jeg intervju som innsamlingsstrategi. Jeg ønsker å få svar på barnehagelærerstudenters opplevelser og erfaringer om inkludering i barnehagen, og en slik innsamlingsstrategi syntes jeg ga gode resultater.

To sentrale begreper innenfor kvalitetsvurdering er reliabilitet og validitet. Begrepet reliabilitet omfatter graden av tillit og pålitelighet i både innsamlingen og tolkningen av data. Det handler om spørsmål knyttet til om forskningen er gjennomført på en systematisk måte og om datamaterialet som genereres kan betraktes som pålitelig og troverdig. Dette inkluderer også metoden og teknikken som er brukt under intervjuene. Videre er det viktig at tolknings- og bearbeidingsprosessene av materialet er gjennomført på en pålitelig måte (Thagaard, 2018, s. 188). Ved bruk av en grundig intervjuguide fikk jeg sikret at alle studentene ble stilt de samme spørsmålene på en lik måte, noe som økte oppbygningen av datamaterialet. Samtidig kan påliteligheten bli styrket ved å gjennomføre lydopptak under intervjuene. Dette var noe jeg ikke tok i bruk, men jeg ønsket likevel å sikre at all informasjon ble med, og derfor ble en transkribent tatt i bruk.

Validitet er et begrep som handler om datamaterialet som er blitt samlet inn, er relevant og lar forskeren få svar på problemstillingen. Troverdighet er noe som kan knyttes til validitet. Er metoden den mest hensiktsmessige for å klare å undersøke det som skal bli undersøkt? (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Da jeg gjennomførte intervju med ulike barnehagelærerstudenter, var grunnen til at jeg valgte tre studenter fra forskjellige trinn i utdanningsløpet en faktor. Dette for å skape en bredere kunnskap om temaet. Dette viser at funnene ikke bare gjelder en bestemt gruppe, men kan være representative for barnehagelærerstudenter generelt. Samtidig kan funnene knyttet til inkludering variere mellom ulike stadier av utdanningsprosessen og bidra til å identifisere alternative tolkninger av dataene.

3.7 Etske retningslinjer

Det er viktig å overholde etiske retningslinjer og personvern, både under innsamling og analysen av datamaterialet i forskning. Forskere har et stort etisk ansvar for å sikre at

deltakernes rettigheter blir ivaretatt gjennom hele forskningsprosessen. Som en del av denne forpliktelsen ble informantene tildelt informasjons- og samtykkeskjema før gjennomføringen av intervjuene. Disse skjemaene ga informantene en forståelse av formålet med undersøkelsen, samt de viktigste punktene av bachelorprosjektet. Informantene ble gitt muligheten til å samtykke til deltakelse, og ble opplyst om deres rett til å trekke tilbake påstander og deltakelse når som helst i løpet av studien. Dette hovedprinsippet, kjent som *informert samtykke*, beskriver en sentral del av etiske retningslinjer og personvern innen forskning (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47).

Konfidensialitet er et annet hovedprinsipp innenfor forskningsetikk, og dette vektlegger viktigheten av å beskytte deltakerens personlige data mot offentliggjøring, som potensielt kan avsløre deres identitet (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47). Som en del av dette ble informantene nøye informert gjennom informasjons- og samtykkeskjema om at deres deltakelse ville være anonym. Derfor ble de bedt om å krysse av for å vise sitt samtykke, i stedet for signatur. Videre ble deltakernes identitet anonymisert ved å tildele dem koder som `student 1`, `student 2` og `student 3`. Dette med tanke på utfordringer knyttet til å ivareta anonymiteten til informantene når det blir gjennomført intervju. Informantene deler sine erfaringer og opplevelser med egne ord og dermed er det en reell mulighet for at disse kan bli gjenkjent av andre (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47).

4.0 PRESENTASJON AV FUNN OG DRØFTING

I dette kapittelet ønsker jeg å presentere, og drøfte funnene av intervjuene som har blitt gjennomført, med det formålet om å besvare min problemstilling: *Hvilke opplevelser og erfaringer har studenter til hvordan ansatte i barnehagen jobber med inkludering, og hvordan opplever studenter betydningen av inkludering i barnehagen?* Jeg vil utføre denne drøftingen med referanse til det teoretiske rammeverket presentert i kapittel 2. Resultatene og drøftingen vil bli organisert i henhold til ulike temaer, som jeg anser for å være relevante for å besvare problemstillingen på en grundig måte.

4.1 Studentenes pedagogiske grunnsyn

Det første temaet informantene fikk spørsmål om var deres pedagogiske grunnsyn. Dette for å skape et innblikk i hva de synes er viktig i barnehagehverdagen. Jeg ønsker å kort gå inn på hva studentene fortalte om deres grunnsyn, dette fordi forståelsen av informantenes pedagogiske grunnsyn gir et verdifullt perspektiv på deres tilnærming til inkludering og deres

oppfatning av hva som er essensielt i barnehagens praksis. Å drøfte deres grunnsyn kan også bidra til å belyse hvordan de håndterer ulike utfordringer knyttet til inkludering og sosialt samspill blant barn. Her vil jeg vise til det Olsen (2022, s. 47) tydeliggjør om barnehagelærere, at det er forventninger til at de ansatte i barnehagen skal være oppmerksomme overfor hvert enkelt barn, og vise omsorg:

Student 1: *“Omsorg. Det er veldig viktig at barn får oppleve omsorg, og at vi som voksne klarer å tilpasse omsorgsbehovet til hvert enkelt barn”* (Utsagn, student 1).

Student 2: *“Være tett på barna. Være der for barna og vise omsorg. Være tett på for å vise at alle er like mye verdt. Men også være tett på barn som trenger hjelp til å komme seg inn i leken og det sosiale”* (Utsagn, student 2).

Student 3: *“At alle barna føler seg sett og hørt og kjenner på at de tilhører en gruppe i barnehagehverdagen. At alle barn får medvirke i egen hverdag og oppleve glede, vennskap og omsorg”* (Utsagn, student 3).

Informantenes svar viser til likheter, da omsorg går igjen hos alle tre. Utsagnene viser til en felles forståelse blant studentene av hva som er viktig i barnehagens praksis. Omsorg er en gjenganger, med hva skjer hvis de hadde utelatt omsorg i grunnsynet sitt? Studentenes utsagn reflekterer en felles forståelse av viktigheten av omsorg, tilstedeværelse og inkludering i barnehagens praksis. Alle tre studentene understreker betydningen av å tilpasse omsorgen til hvert enkelt barns behov. Dette er i tråd med Frønes (2022, s. 24) beskrivelse av pedagogisk grunnsyn som basert på barnehagelærerens oppfatning av hva som er viktig for barns liv.

På den annen side kan en overdreven vektlegging av omsorg og tilstedeværelse også ha ulemper, for eksempel ved å begrense barnas mulighet til å utvikle selvstendighet og problemløsning. Det er derfor viktig å finne en balanse mellom å være tilstede for barna og å la dem utforske og lære selvstendig. Dette kan knyttes opp mot hva Sjøvik (2014, s. 41) forteller om betydningen av inkludering i barnehagen. Barn behøver å kjenne på en følelse av blant annet omsorg, og har rett til å bli inkludert. Hvert barn er verdifulle, og denne verdsettelsen kan styres når personalet viser omsorg for barna i barnehagen. At barn skal få føle seg sett og hørt, og har rett til å oppleve omsorgsfulle relasjoner er også noe Rammeplanen (Utdanningsdirektoratet, 2017) beskriver.

4.2 Inkludering og samspill med andre

Videre forklarte informantene deres tanker om inkludering, og viste til at inkludering er viktig i barnehagehverdagen. I lys av informantenes samstemte synspunkter angående inkludering, har jeg valgt å foreta en samlet drøfting av deres uttalelser. De svarte med følgende sitat:

“Jeg tenker at inkludering i barnehagen er veldig viktig, fordi barnehagen er med på å sette et grunnlag for hvordan barnet vil bli i fremtiden. Og ha venner fører til mestringfølelse, og en følelse av samhold, og jeg mener oppriktig at et barn som ikke opplever utestenging er et lykkeligere barn.” (Utsagn, student 1).

“Jeg tenker på de barna som kanskje er litt annerledes og barn som har en tendens til å utagere, at det er viktig å jobbe med barnegruppen som en helhet, og ikke bare enkeltbarnet. Da det kan bli et større fokus på enkeltbarnet, som kan ha en negativ effekt. Inkludering er en fin ting å lære seg allerede i barnehagen da det skal følge dem for resten av livet” (Utsagn, Student 2).

“Inkludering skal settes høyt på dagsordenen og man skal jobbe for at barna føler seg inkludert. Man ser ofte enkelte barn som trekker seg litt unna, som ikke føler de blir hørt i barnegruppen. Hvis et barn ikke føler seg inkludert, kan det gjøre noe med selvfølelsen til barnet” (Utsagn, student 3).

Informantene fremhever betydningen av inkludering i barnehagen for barns trivsel og utvikling. Argumentet om at barnehagen legger grunnlaget for barnets fremtidige sosiale relasjoner og at å ha venner fører til mestringfølelse og samhold, er sterkt. Å oppleve utestenging kan være svært skadelig for et barns selvfølelse og trivsel, og derfor er det avgjørende å arbeide for inkludering i barnehagen. På en annen side kan man argumentere for at et visst nivå av utestenging og konflikter er uunngåelig i en hver sosial setting, også i barnehagen. Noen ganger kan barnet lære verdifulle sosiale ferdigheter gjennom å håndtere slike situasjoner på egen hånd, uten for mye deltakelse av en voksen. For mye fokus på inkludering kan også føre til overbeskyttelse og manglende muligheter for barnet til å utvikle selvstendighet og konfliktløsning. Når vi ser på Korsvolds (2011, s. 9) teori om inkludering, understrekes viktigheten av å verdsette mangfoldet av individuelle forskjeller. Mens inkludering er viktig for å sikre at alle barn føler seg velkomne og akseptert, kan det også være utfordrende å balansere behovet for inkludering med hensyn til individuelle forskjeller og behov. Noen ganger kan det være til barnets beste å gi dem tid og rom til å utforske og utvikle seg selv uavhengig av gruppen.

4.3 Arbeid med inkludering av de ansatte

For å belyse min problemstilling, er det veldig relevant å drøfte hva informantene sier om voksenrollen i barnehagen, og hvordan de jobber med inkludering i barnehagen. Informantene fikk spørsmål om deres opplevelser/erfaringer fra praksisperiodene på hvordan de ansatte jobbet med inkludering i barnehagen. Dette sier student 1 om ansattes arbeid med inkludering:

“Jeg følte at barna som strevde med samspill med andre barn, fikk skylden for at det ble uroheter og derfor ble tatt ut fra rommet. Noe som førte til at få barn ønsket å leke med dette barnet. Ansatte tok barna som strevde med det sosiale bort fra situasjonen, og var ofte med de ansatte. Observerte også i flere praksisperioder at de ansatte snakket lite om inkludering høyt til barnegruppen, og var det noen barn som flere ganger utestengte andre eller var negative i samspill med andre, hadde de ansatte ofte gitt opp på å prøve å forbedre dette, da de følte det aldri ble noen endringer” (Utsagn, student 1).

Her vil jeg trekke inn Pedersen (2015, s. 73) som belyser at personalet skal gi oppfølging til barn som opplever utestengelse eller viser tegn til ikke-deltakelse i lek, og også hennes forklaring på urolige barn (Pedersen, 2015, s. 90). Det er tydelig at utsagnet peker på en utfordrende dynamikk der barn som sliter med sosiale samspill blir utpekt og ekskludert fra fellesskapet, noe som kan forsterke deres følelse av utenforskap og svekke deres mulighet til å delta aktivt i leken og fellesskapet. Dette er i strid med prinsippene om inkludering og individuell tilpasning som er sentrale i Pedersens teori. Når personalet ikke tar seg tid til å adressere inkluderingsproblemer og heller gir opp på å løse dem, kan det forsterke negative mønster og følelsen av utenforskap hos de berørte barna. Dette betyr at observasjon og analysere ulike situasjoner er verdifullt for å hindre utestengelse.

Student 2 forklarer ansattes arbeid med inkludering slikt:

“Jeg følte at inkludering ikke ble nevnt en gang. Det ble ofte snakk om det som skapte uroheter og konflikter, men ikke hva man kunne gjøre for å endre dette. Da et barn var utagerende, var det ansatte som fjernet dørene slik at de skulle få innsyn. Jeg følte det var ansatte fra avstand, og at de ikke prøvde å forklare høyt for barnegruppen om hva som er viktig når det kommer til inkludering, og hva barna må fokusere for å skape et inkluderingsmiljø” (Utsagn, student 2).

Både student 1 og student 2 reflekterer over en opplevelse av at inkludering ikke får tilstrekkelig oppmerksomhet eller prioritert fra personalet i barnehagen. I denne

sammenhengen er det relevant å referere til Alihajdarajs argument, som fremhever viktigheten av at personalet er bevisst egne uttrykk og kommunikasjon for å kunne rette oppmerksomheten mot seg selv. Alihajdaraj understreker at ansvaret for å etablere relasjoner ikke hviler på barna, men på de voksne (Alihajdaraj, 2020). Ved å være oppmerksomme på måten de voksne opptrer mot andre, inkludert bruk av kroppsspråk og verbale uttrykk, kan personalet legge til rette for hvordan barna blir møtt og integrert. I denne konteksten blir handlingene til de voksne like viktige som verbal kommunikasjon i å skape et inkluderende miljø i barnehagen. En positiv konsekvens av dette kan være at morgendagens helter, de kommende barnehagelærere, raskere blir bevisst på viktigheten av å fremme inkludering i barnegruppen.

Student 3 har et litt annet syn på hvordan de ansatte jobber med inkludering. *“Jeg observerte at enkelte var flinkere enn andre, men barna som ble utestengt og falt litt utenom ble hentet inn i lek. Alle fikk være for eksempel ukas hjelper med ekstra oppgaver på rullering, og de ansatte brukte kartleggingsverktøy for å kartlegge hvor i gruppa alle barna sto”* (Utsagn, student 3).

Utestengelse og ekskludering fra lek og fellesskap er blant det mest smertefulle opplevelsene et barn kan oppleve, som påpekt av Mørland (2015, s. 191). Men hva kan være en viktig del de ansatte i barnehagen gjør da? Jo, når barn føler seg utelatt eller oversett av jevnaldrende, kan det påvirke deres selvfølelse og trivsel negativt. Derfor er det avgjørende at personalet i barnehagen implementerer prosesser for å inkludere alle barn i fellesskapet på en meningsfull måte. Ved å tilby ekstra oppgaver og ansvarsområder, som student 3 kommer med et eksempel på her, *“ukas hjelper”*, gir personalet barna en følelse av å bidra til fellesskapet og være en viktig del av barnehagehverdagen. Dette kan være spesielt for barn som ikke alltid klarer å delta i lek eller samspill på samme måte om andre. Gjennom slike tiltak kan personalet bidra til å styrke barnas følelse av inkludering, samtidig som de fremmer et positivt og støttende miljø der alle barn føler seg verdsett og sett.

For å utforske personalets arbeid med inkludering ytterligere, ønsker jeg å strukturere dette punktet ved å dele det inn i flere underkategorier basert på funnene fra intervjuene. Dette vil tillate en mer systematisk og detaljert drøfting av personalets tilnærming og praksis knyttet til inkludering i barnehagen:

4.3.1 Synliggjøring av hvert enkelt barns plass i barnehagehverdagen

Da Rammeplanen (Utdanningsdirektoratet, 2017) understreker viktigheten av at alle barn i barnehagen skal ha like muligheter til å bli hørt, sett og oppmuntret til å delta i fellesskapet, er prinsippet om likeverd av stor betydning og bør være et sentralt fokus for personalet. Dette innebærer at alle barn, uavhengig av individuelle egenskaper og personlighet, skal behandles med likeverdighet. I lys av dette velger jeg å fremheve funnene fra student 2 og student 3, da deres utsagn er relevant for å belyse dette prinsippet:

“Jeg følte at ansatte brukte mye tid på barn som var frampå å ønsket oppmerksomhet, mens de stille barna ikke ble like mye sett. Dette tror jeg var fordi de barna som var stille ikke søkte like mye oppmerksomhet som barna som ønsket oppmerksomheten.” (Utsagn, student 2).

“Jevnt over alle årene så var det slik at barna som tok størst plass, fikk den største plassen. Så barn som var utadvendt fikk mye oppmerksomhet, og de som var mindre utadvendt havnet litt utenfor.” (Utsagn, student 3).

Utsagnene fra student 2 og student 3 gir et interessant perspektiv på hvordan personalet i barnehagen kan reagere ulikt på forskjellige atferdsmønstre blant barna. Student 2 observerte en tendens der de mer utadvendte barna fikk mer oppmerksomhet fra personalet, mens de stille barna ble oversett. Dette kan indikere at personalet kanskje ikke var like oppmerksom på de stille barnas behov, og at disse barna dermed ikke fikk den støtten de trengte for å delta aktivt i fellesskapet. I likhet med student 2, observerte student 3 at barn som tok størst plass, fikk den største oppmerksomheten, mens de mer tilbaketrukne barna ble oversett. Disse observasjonene kan relateres til Pedersens (2015, s. 88) teori om stille barn, som peker på at de stille barna har en tendens til å trekke seg tilbake og kan bli oversett på grunn av deres lavere kommunikasjon. Når personalet prioriterer de mer utadvendte barna, kan det føre til at de stille barna ikke får den oppmerksomheten og støtten de trenger for å trives og delta fullt i fellesskapet. For å fremme inkludering i barnehagen er det derfor viktig at personalet er oppmerksomme på og tar hensyn til ulike atferdsmønstre blant barna. Personalet bør være bevisste på å inkludere og støtte de stille barna for å sikre at alle får muligheten til å delta aktivt i fellesskapet og oppleve en følelse av tilhørighet og mestring.

Her ønsker jeg også å inkludere Mørlands (2008, s. 12) perspektiv på at alle barn har rett til deltakelse i det sosiale miljøet, samtidig som inkludering ikke omhandler fullstendig likhet, men viktigheten av å fremme en positiv holdning til mangfoldet blant mennesker. Barn bør lære at selv om alle ikke er like, er det likevel viktig å inkludere barn som er forskjellige, både

når det gjelder utseende og personlighet. I lys av disse perspektivene understreker det viktigheten av å skape et inkluderende miljø som verdsetter mangfoldet blant barna. Pedagogisk praksis bør derfor ikke bare fremme deltakelse og likeverd, men også fremme en positiv holdning til ulikheter og støtte barna i å inkludere andre på tvers av disse forskjellene. Gjennom en bevisst tilnærming til inkludering og mangfold kan barnehagen bidra til å fremme barns trivsel, læring og utvikling på en måte som respekterer og feirer den unike identiteten til hvert enkelt barn.

4.3.2 Ansattes tiltak for å skape et godt fellesskap blant barna

Alle tre informanter reflekterte godt over hvilke tiltak de ansatte skapte for et godt fellesskap blant barna. Ved å kombinere de ulike tilnærmingene kan barnehagen skape et mer helhetlig og inkluderende miljø som tar hensyn til individuelle forskjeller og behov, samtidig som det legges til rette for aktiv deltakelse og samhandling mellom barn. Alle fremhevet lekegrupper og leken som et godt sted for å skape inkludering:

“Aktivitetsgrupper. At de ansatte observerte barnegruppen for å se mønsteret. De brukte også bøker og snakket med barna. Men blir det en samlingsstund om inkludering så er det ikke nok, man må jobbe aktivt med det hele tiden” (Utsagn, student 1). Dette kan tolkes som en oppfordring til å integrere inkluderingsarbeidet i alle aspekter av barnehagens rutiner og aktiviteter.

“Faste bordplasseringer, som utfordret hvem de egentlig ville sattet med, og de måtte lære seg å henvende seg til de barna de normalt ikke er med til daglig. Et annet tiltak var lekegrupper basert på alder, hvor opplegget var tilpasset barna. Her fikk barna kjent på inkludering og mestring i fellesskap” (Utsagn, student 2). Denne tilnærmingen fokuserer på strukturerte og målrettede tiltak for å fremme inkluderende praksis og sosial deltakelse.

“Et godt lekemiljø med leker som interesserer alle barn. Det fysiske rommet bidrar til inkludering på en egen måte fordi det skal være materiale som er tilpasset alle barn. Mange gruppeaktiviteter og felles samlinger bidrar til at alle barn får delta i det som skjer i hverdagen.” (Utsagn, student 3). Dette understreker viktigheten av å legge til rette for inkludering gjennom både materielle ressurser og felles opplevelser.

Student 1 fremhever betydningen av å kontinuerlig jobbe med inkludering, og peker på at selv om det arrangeres samlingsstunder om temaet, er det nødvendig med en vedvarende innsats. Dette understreker viktigheten av å integrere inkluderende praksis i alle aspekter av

barnehagens daglige rutiner, ikke bare i planlagte økter. Student 2 nevner faste bordplasseringer og lekegrupper som tiltak for å fremme inkludering. Ved å strukturere bordplasseringene og gruppene på en måte som utfordrer barna til å samhandle med ulike jevnaldrende, kan personalet bidra til å skape et inkluderende miljø der alle barn får muligheten til å bli kjent med hverandre og utvikle vennskap på tvers av vanlige sosiale grupperinger. Men hvordan kan måltidene faktisk fungere som en inkluderingsarena, og kan eventuelle utfordringer finne sted med faste bordplasseringer? Student 3 fokuserer på betydningen av et godt lekemiljø og felles aktiviteter for å fremme inkludering. Å tilby et mangfold av leker og aktiviteter som interesserer alle barn, samt å organisere gruppeaktiviteter og fellessamlinger, gir alle barn muligheten til å delta og føle seg inkludert i barnehagens fellesskap.

Når vi knytter disse utsagnene til teorien, kan vi se at de ulike tiltakene samsvarer med prinsippene for inkluderende praksis i barnehagen som beskrevet av Pedersen (2015, s. 37) og Statped (2023). For eksempel understreker Statped (2023) betydningen av måltidene som en inkluderingsarena, noe som støttes av student 2s nevnte tiltak for å skape et inkluderende miljø rundt måltidene. På samme måte fremhever Mørland (2015, s. 188) og Öhman (2012) betydningen av lek for inkludering og sosialt samspill, noe som bekreftes av studentenes fokus på å tilrettelegge lekemiljøet og organisere lekegrupper for å fremme inkludering. Dermed kan vi konkludere med at studentenes opplevelser og erfaringer i praksis er i tråd med relevant teori om inkluderende praksis i barnehagen, og at de ulike tiltakene de nevner kan betraktes som effektive metoder for å skape et inkluderende miljø der alle barn får muligheten til å delta og oppleve tilhørighet. Men hvordan kan det fysiske miljøet i barnehagen tilpasses for å fremme inkludering uten å skape barrierer eller begrensninger for noen barn?

4.4 Utfordringer i barnehagehverdagen og innenfor inkludering

Utfordringer er noe som kan befinne seg i barnehagehverdagen. Men det er viktig at de ansatte alltid tenker over styringsdokumenter som omhandler barnehagen. Da Rammeplanen viser til at alle barn skal få føle på inkludering, og legge til rette for vennskap og et godt fellesskap, er dette noe som skal bli arbeidet med, uansett utfordringer som finner sted i barnehagehverdagen (Utdanningsdirektoratet, 2017). Student 1 sier følgende sitat om utfordringer i barnehagen:

“Dårlig bemanning, så ansatte har ikke mulighet til å se alle barn. Og ansatte som er usikker på hvordan de skal ta tak i situasjoner hvor barn sliter med å inkludere seg i samspill med andre barn” (Utsagn, student 1).

Utsagnet fra student 1 peker på to sentrale utfordringer knyttet til inkludering i barnehagen: dårlig bemanning og usikkerhet blant ansatte når det gjelder å håndtere situasjoner der barn sliter med å inkludere seg i samspill med andre. Disse utfordringene kan ha betydelig innvirkning på barnehagens evne til å skape et inkluderende miljø og støtte barnas sosiale utvikling.

Bemanningssituasjonen i barnehagen har direkte konsekvenser for personalets mulighet til å gi individuell oppfølging og støtte til hvert enkelt barn. Når det er for få ansatte til å overvåke og veilede alle barna, kan noen barn lett bli oversett eller føle seg ekskludert fra fellesskapet. Dette kan svekke deres selvfølelse og følelsen av det gode samspill, og hindre dem i å utvikle sterke vennskap og sosiale ferdigheter. Ifølge Øiestad (2012) er voksenstøtte avgjørende for barns selvfølelse og evne til å utvikle gode vennskap, og derfor er det viktig at personalet har tilstrekkelig tid og ressurser til å gi barna den oppmerksomheten de trenger. Samtidig understreker Drugli (2011, s. 202) og Rammeplanen for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017) viktigheten av voksenrollen i å skape et inkluderende miljø. Personalet må være aktive og engasjerte i å støtte barnas læring og mestring i samspill, og dette krever kompetanse og trygghet blant de ansatte. Usikkerhet blant personalet kan føre til manglende handling og mindre støtte til barn som strever med inkludering. Det kan derfor være nødvendig med kontinuerlig kompetanseutvikling og veiledning for å styrke personalets evne til å håndtere slike situasjoner på en effektiv og støttende måte. I lys av disse utfordringene og teoriene er det tydelig at det er et behov for bedre bemanning og kompetanseutvikling i barnehagen for å sikre et inkluderende miljø og støtte barnas sosiale utvikling på en tilfredsstillende måte.

Student 2 svarer slikt:

“De forsøkte å jobbe med barn som skapte uro, men jeg opplevde at de følte seg litt lost. Barn som skapte uro ble tatt ut av barnegruppen, og jeg opplevde at noen ansatte følte seg rådvill. Jeg opplevde også at det var stort sprik i skolestartergruppene, der det var noen som ikke var kommet like langt i utviklingen, og søkte seg til barn som var yngre. Og det var åpenbart at de voksne bidro til å gjøre disse barna mindre, da dette ble lagt vekt på, på et feil vis” (Utsagn, student 2).

Utsagnet fra student 2 peker på flere utfordringer knyttet til inkludering i barnehagen, særlig når det gjelder håndtering av barn som skaper uro og ulikhet blant barnegruppene. Dette kan ha betydelige konsekvenser for barnas opplevelse av inkludering og deres sosiale utvikling.

Først og fremst sier uttalelsen at noen ansatte kan føle seg usikre eller "lost" når de møter utfordrende atferd hos barn. Dette kan skyldes manglende kompetanse eller veiledning i å håndtere slike situasjoner, og det kan resultere i at barn som skaper uro blir ekskludert fra fellesskapet. Dette strider mot prinsippene om inkludering som vektlegger å finne løsninger som involverer alle barn og sikrer at ingen blir utelatt. Videre påpeker studenten at det er et stort sprik i skolestartergruppene, der noen barn ikke har kommet like langt i utviklingen og søker seg til yngre barn. Dette kan føre til at disse barna opplever seg selv som mindreverdige eller ikke passer inn i gruppen, spesielt hvis de voksne legger vekt på denne ulikheten på en negativ måte. Dette kan bidra til å forsterke følelsen av ekskludering og svekke barnas selvfølelse. I tråd med teorien til Pedersen (2015, s. 37) er det avgjørende at personalet jobber inkluderende istedenfor ekskluderende, ved å forstå årsakene til uro eller dårlige samspillsmønstre hos barn, i stedet for å anta at det er noe galt med barnet.

Jeg vil også trekke inn Pedersens (2015, s. 41) forklaring på forebygging og reparering. I samsvar med situasjonen beskrevet av student 3, er forebygging et viktig aspekt å vurdere. Dette konseptet legger til rette for en langsiktig tilnærming, der personalet kan identifisere mulige utfordringer og iverksette tiltak for å hindre uønskede situasjoner. Det virker som om personalet i denne situasjonen valgte reparering ved å gripe inn etter problemet allerede hadde oppstått, i stedet for å aktivt forebygge og skape kjennskap til barnets utviklingsmuligheter og utviklingsprofil. Men det er kanskje ikke så rart at det er slikt student 3 har opplevd at de ansatte har jobbet, da å arbeide forebyggende mer enn reparerende, er utfordrende. Dette krever grundig kjennskap til barnets utvikling og behov. Det kan derfor være nødvendig med kontinuerlig kompetanseutvikling og veiledning for å styrke personalets evne til å håndtere komplekse situasjoner knyttet til inkludering på en støttende og konstruktiv måte.

“Jeg har opplevd at barn ikke får brukt sin stemme i leken med andre barn og når det barnet kommer med forslag så blir det raskt avslått av andre barn” (Utsagn, student 3).

Utsagnet fra student 3 belyser en viktig utfordring knyttet til inkludering i barnehagen, nemlig mangelen på muligheter for barn til å delta aktivt og få uttrykke seg i leken med andre barn. Dette kan ha negative konsekvenser for barnets opplevelse av tilhørighet og trivsel i fellesskapet, samt påvirke deres sosiale utvikling.

I tråd med Haug (2014, s. 41) og Statped (2022) er et inkluderende miljø kjennetegnet ved at personalet aktivt støtter og legger til rette for at alle barn kan delta i barnefellesskapet, lykkes i lek og få seg venner. Dette innebærer å gi barn muligheten til å uttrykke sine meninger, komme med forslag og bli inkludert i leken på en måte som fremmer deres sosiale og emosjonelle utvikling. Det å kunne delta aktivt i leken er essensielt for barns trivsel og læring, og når barn opplever at deres forslag blir avvist eller at de ikke får uttrykke seg, kan det føre til følelser av ekskludering og utilstrekkelighet. Dette kan igjen påvirke deres tro på egne evner, og bidra til å forsterke ulikheter mellom barn i gruppen.

Videre understreker Mitchells (Statped, 2022) faktorer for å utvikle en inkluderende praksis, viktigheten av en felles visjon blant personalet, der alle er enige om betydningen av inkludering og forplikter seg til å arbeide på måter som fremmer inkludering. Dette innebærer å skape et miljø der alle barn anerkjennes og aksepteres for den de er, og deres rett til å delta fullt ut i fellesskapet blir ivaretatt, nemlig *aksept* som er en faktor av David Mitchell nevnt i teoridelen (Statped, 2022). For å adressere utfordringene knyttet til manglende stemmebruk og avvising av forslag i leken, må personalet være bevisste på å skape rom for barnas deltakelse og gi dem muligheter til å uttrykke seg fritt. Dette kan innebære å gjennomføre aktiviteter som fremmer inkludering og som gir barn mulighet til å samhandle med jevnaldrende, som går under Mitchells faktor *plassering*. Et eksempel på dette er lekegrupper, samt å gi barn veiledning og støtte til å utvikle gode samspillsferdigheter og sosiale relasjoner.

4.4.1 Ansattes tiltak til utestenging

Da informantene fikk spørsmål om de har opplevd at de ansatte i barnehagen tar tak i utestenging, svarte alle informantene ja. Dette er noe som er veldig bra å høre, da ansatte alltid skal jobbe for at barnehagen skal være et trygt sted, hvor barn kan oppleve et godt fellesskap og vennskap, noe som også står i Barnehageloven §1 (2005, §1). En fellesnevner hos alle informantene var foreldresamarbeid:

“ *De ansatte samarbeidet og inkluderte foreldre og de jobbet aktivt med inkludering sammen med de. Derfor var det kjent for barna at om du var alene, så skal du få være med da dette ble snakket om hjemme.* ” (Utsagn, student 1).

“ *Jeg opplevde at ansatte samarbeidet mye med foreldre for å prøve å skape et så godt inkluderingsmiljø som mulig.* ” (Utsagn, student 2).

“ *Jeg opplever at de ansatte bruker foreldrene aktivt når det skal gjøres tiltak til utestenging i barnehagen. Jeg følte at når foreldrene var med i samarbeidet om å gjøre slutt på*

utestenging, fikk dette positive konsekvenser. Da var dette en samtale i barnehagen og hjemme.” (Utsagn, student 3).

Inkludering i barnehagen er et komplekst tema som krever en helhetlig tilnærming for å sikre at alle barn føler seg velkomne og inkludert. En av de sentrale faktorene i dette arbeidet er samarbeid mellom barnehagen og hjemmet, der foreldre spiller en betydelig rolle. Utsagnene fra studentene understreker viktigheten av dette samarbeidet og peker på flere positive sider ved å involvere foreldre i inkluderingsarbeidet.

Student 1 og student 2 fremhever at samarbeidet mellom ansatte og foreldre var avgjørende for å skape et inkluderende miljø i barnehagen. Dette støttes av teorien til Mevik og Føllesø (2016, s. 89) som understreker foreldrenes ønske om å bidra til positive endringer for sine barn og forventninger om å bli inkludert i samarbeidet med fagfolk. Dette indikerer at foreldre kan være en verdifull ressurs i arbeidet med inkludering ved å bidra med sine perspektiver og erfaringer. Student 3 legger vekt på betydningen av samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet når det gjelder å håndtere situasjoner med utestengelse. Derfor ønsker jeg å trekke inn hva Rammeplanen (Utdanningsdirektoratet, 2017) forklarer om samarbeidets sentrale rolle i å ivareta barnas behov og sikre trivsel. Hasanbegovic (2012, s. 52) forklarer også at foreldrenes tilknytning til barna danner grunnlaget for deres forståelse av sosiale situasjoner, noe som gjør samarbeidet med foreldre enda viktigere. Men er det noen ulemper med dette? Det å involvere foreldre kan også føre til utfordringer. Tidkrevende samarbeid og potensielle konflikter kan oppstå når ulike synspunkter og tilnærminger til inkludering støter sammen. Dette kan være med på å hemme effektiviteten til ansatte, som igjen kan påvirke arbeidet med inkludering.

5.0 Avslutning

Gjennom denne bacheloroppgaven har jeg dykket inn i temaet inkludering i barnehagen og utforsket opplevelser og erfaringer blant barnehagelærerstudenter. Intervjuene har gitt meg verdifull innsikt i studentenes oppfatninger og erfaringer, samt bidratt til en dypere forståelse av kompleksiteten rundt inkludering i barnehagen. Det fremstår tydelig at inkludering er et sentralt tema i dagens barnehagemiljø, og at det er en økende bevissthet om betydningen av å skape inkluderende praksis som tar hensyn til hvert enkelt barn. Gjennom å anerkjenne både det positive og de utfordringene som følger med inkludering, legges det grunnlag for en reflektert tilnærming til dette viktige temaet.

Formålet med denne oppgaven var å utforske studentenes tanker rundt inkludering, og deres opplevelser og erfaringer knyttet til hvordan de ansatte jobber med dette. Gjennom kvalitative intervjuer med informantene kunne jeg innhente et datamateriale som dannet grunnlaget for min drøfting og besvarelse av problemstillingen. Mine funn viser at inkludering fremstår som et vesentlig og komplekst tema i barnehagemiljøet. Informantene viser til at de ansatte anerkjenner viktigheten av inkludering i barnehagen, med det kommer også frem variasjoner i hvordan dette arbeidet utføres i praksis. Drøftingen avdekker ulike utfordringer og forhold som kan påvirke implementeringen av inkluderingsprinsipper i barnehagehverdagen. Disse funnene peker på behovet for videre forskning og refleksjon rundt temaet, samt behovet for å utvikle mer helhetlige og effektive tilnærminger til inkluderingsarbeidet i barnehagesektoren. Jeg håper denne oppgaven kan bidra til videre diskusjon og refleksjon rundt inkludering i barnehagen, og inspirere til fortsatt arbeid med å skape et inkluderende miljø blant barna.

Referanser

- Alihajdaraj, L. (2020, September 7). *Utdanningsnytt.no*. Hentet fra Det er vi voksne som har ansvaret for en god relasjon, ikke barnet :
<https://www.utoanningsnytt.no/barnehagelaerer-barnehagelaererrollen-barnehagepedagogikk/det-er-vi-voksne-som-har-ansvaret-for-en-god-relasjon-ikke-barnet/247741>
- Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64) Lovdata.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1
- Bergsland, D. M., & Jæger, H. (2022). Bacheloroppgaven. I D. M. Bergsland, & H. Jæger, *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (ss. 15-50). Oslo: Cappelen Damm.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal.
- Frønes, H. M. (2022). Pedagogisk grunnsyn som fundament i barnehagelærerrollen. I H. M. Frønes, M. Kanstad, & M. Kanstad (Red.), *Barnehagelæreren og barna* (ss. 24-37). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hasanbegovic, I. (2012). Forskning om vennskap. I J. Sandsmark (Red.), *Voksne skaper vennskap - Arbeid med inkluderende miljøer i skolen* (ss. 39-54). Oslo: Kommuneforlaget.
- Haug, P. (2014). *Inkludering*. Oslo: Gyldendal.
- Korsvold, T. (2011). Barndom, barnehage - inkludering. I B. Bae, D. R. Nilsen, K. Lauritsen, H. Lundeby, B. Ytterhus, E. E. Ødegaard, M. Øksnes, & T. Korsvold (Red.), *Barndom, barnehage, inkludering* (ss. 9-32). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal.
- Larsen, A.-K. (2017). *En enklere metode - Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Mevik, K., & Follesø, R. (2016). Foreldres møte med hjelpeapparatet. I R. Follesø, T. C. Halås, & H. C. Anvik (Red.), *Sett, hørt og forstått? Om profesjonelle møter med unge i sårbare livssituasjoner* (ss. 81-96). Oslo: Universitetsforlaget.

- Mørland, B. (Red.). (2008). *Temahefte om barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/temahefte/om_barn_med_nedsatt_funksjonsevne_i_barnehagen.pdf
- Mørland, B. (2015). Leken og vennskapets betydning. I S. Dahle, & I. T. Torgauten (Red.), *Helt med! I samme fellesskap uavhengig av funksjonsevne* (ss. 187-196). Oslo: Gyldendal.
- Mørland, B. (2018). Samarbeid med foreldre i et spesialpedagogisk perspektiv. I V. Glaser, *Foreldresamarbeid - Barnehagen i et mangfoldig samfunn* (ss. 143-161). Oslo: Universitetsforlaget.
- Olsen, S. M. (2022). Profesjonell nærhet og omsorg i barnehagen. I M. Kanstad, H. M. Frønes, & M. Kanstad (Red.), *Barnehagelæreren og barna* (ss. 38-53). Oslo: Universitetsforlaget.
- Pedersen, K. (2015). *Ut fra egne forutsetninger - Inkluderende pedagogikk i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sjøvik, P. (2014). En barnehage for alle med mangfold som ressurs. I P. Sjøvik (Red.), *En barnehage for alle - Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (ss. 38-60). Oslo: Universitetsforlaget.
- Statped. (2022, August 12). *Statped.no*. Hentet fra David Mitchells ti faktorer i barnehagen: <https://www.statped.no/temaer/inkludering2/david-mitchells-ti-faktorer-i-barnehagen/>
- Statped. (2023, Januar 6). *Statped.no*. Hentet fra Måltidet i et inkluderende fellesskap: <https://www.statped.no/laringsressurser/Spesialpedagogikk/mat-og-inkludering/>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse - En innføring i kvalitative metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2018). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal.
- UNESCO. (1994, 7.-10. juni). *The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education*. Adopted by the World Conference on Special Needs Education: Access and Quality, Salamanca, Spain. <https://www.right-to->

education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/Salamanca_Statement_1994.pdf

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen - Likestilling og likeverd*. Hentet fra Utdanningsdirektoratet: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/verdigrunnlag/likestilling-og-likeverd/>

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen-Barnehagen skal fremme vennskap og fellesskap*. Hentet fra Utdanningsdirektoratet: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/barnehagens-formal-og-innhold/vennskap-fellesskap/>

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen-Barnehagen skal ivareta barnas behov for lek*. Hentet fra Utdanningsdirektoratet: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/barnehagens-formal-og-innhold/lek/>

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen-Barnehagen skal ivareta barnas behov for omsorg*. Hentet fra Utdanningsdirektoratet: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/barnehagens-formal-og-innhold/omsorg/>

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen-Samarbeid mellom hjem og barnehage*. Hentet fra Utdanningsdirektoratet: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/samarbeid-hjem-barnehage/>

Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk forum.

Øiestad, G. (2012). Vennskap bygger selvfølelse. I J. Sandsmark (Red.), *Voksne skaper vennskap - Arbeid med inkluderende miljøer i skolen* (ss. 23-37). Oslo: Kommuneforlaget.

Vedlegg:

1. Intervjuguide
2. Samtykkeskjema

Intervjuguide:**INTERVJUGUIDE****Problemstilling:**

“Hvilke opplevelser og erfaringer har barnehagelærerstudenter til hvordan ansatte i barnehagen jobber med inkludering, og hvordan opplever barnehagelærerstudenter betydningen av inkludering i barnehagen?”

Til ulike barnehagelærerstudenter

Setter pris på at du ønsker å stille til intervju. Det er full anonymitet i dette intervjuet, og det er fullt mulig å trekke tilbake påstander eller trekke deltakelse når som helst. Prosjektet avsluttes 26.04.2024.

Ifølge Rammeplanen skal alle barn i barnehagen skape erfaring med å være betydningsfulle i fellesskapet, samtidig erfare å være i et positivt samspill med andre barn (Utdanningsdirektoratet, 2017). Når det kommer til begrepet *inkludering*, mener jeg at dette handler om respekt, anerkjennelse og verdsette mangfoldet blant barna, uavhengig av blant annet barnas bakgrunn, kjønn og evner. I barnehagehverdagen er det viktig å skape et godt miljø som er åpent og inkluderende for alle, og hvor alle barn skal få muligheten til å være en del av fellesskapet. Samtidig mener jeg at inkludering innebærer å tilrettelegge godt for hvert enkelt barn, og tilpasse miljøet slik at alle barn kan delta.

1. Innledning

- a. Hvor mange praksisperioder har du erfaringer med?
- b. Har du jobbet i barnehage utenom praksis?

2. Grunnsyn

- a. Når det kommer til arbeidet med barn, hva er det viktigste for deg når det kommer til ditt grunnsyn?
- b. Hvordan kan ditt grunnsyn komme til uttrykk gjennom arbeid som legger vekt på inkludering?
- c. Hvilke verdier synes du er ekstra viktig når det kommer til at alle barn skal føle på inkludering?

3. Inkludering og samspill med andre

- a. Hvilke tanker har du rundt inkludering i barnehagen?
- b. Synes du inkludering er viktig å sette søkelys på i barnehagen? Hvorfor/hvorfor ikke?
- c. Hvilke opplevelser/erfaringer har du fra dine praksisperioder på hvordan de ansatte jobbet med inkludering i barnehagen?

4. Fellesskap

- a. Hvordan har du sett at de ansatte i barnehagen synliggjør hvert enkelt barns plass i barnehagehverdagen?
- b. Hvilke tiltak blir gjort av de ansatte for å skape et godt fellesskap blant barna?

4. utfordringer

- a. Har du opplevd utfordringer innenfor inkludering? Hvis ja, hvilke?
- b. Opplever du at personalet i barnehagen tar tak i utestenging i barnehagen? Hvis ja, hvilke tiltak har blitt iverksatt? Hvis nei, hvorfor tror du det er slikt?

6. Avslutning

- a. Er det noen flere tanker rundt inkludering i barnehagen som du ønsker å snakke om?
- b. Har du noen spørsmål du ønsker å stille helt til slutt?

Takk for at du ønsket å delta på dette intervjuet. Det er til stor hjelp for meg og videre skriving av bacheloroppgaven min.

Med vennlig hilsen

Tonje Kristine Malum Danielsen

Samtykkeskjema:

DronningMaudsMinne

HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Ønsker du å delta i mitt bachelorprosjekt?

Følelsen av å høre til – inkluderingens rolle i barnehagen

“Hvilke opplevelser og erfaringer har barnehagelærerstudenter til hvordan ansatte i barnehagen jobber med inkludering, og hvordan opplever barnehagelærerstudenter betydningen av inkludering i barnehagen?”

TIL:

Barnehagelærerstudenter som er deltaker i dette intervjuet

Formål

Ved dette samtykkeskjemaet ønsker jeg å stille deg spørsmålet om du ønsker å delta i mitt bachelorprosjekt. Jeg skal gjennomføre intervjuer om inkludering, og ønsker å få innsikt i studenters syn på inkludering. Som sisteårsstudent ved Dronning Mauds Minne Høgskole lurer jeg på om jeg kan innhente innsikt, opplevelser og erfaringer fra praksis knyttet til dette temaet.

Et inkluderende miljø er noe som alltid har drevet meg, hvor jeg ønsker at alle barn i barnehagen skal få mulighet til å føle på vennskap, samspill og en fellesskapsfølelse. Før jeg gikk dypere inn i temaet, antok jeg at inkludering og gode vennskap var noe som naturlig fant sted i barnehagen, og at barn kunne føle på ensomhet og utenforskap først når skolehverdagen møter dem. Erfaringene jeg har opplevd i mine praksisperioder har fått meg til å innse at mine oppfatninger fra tidligere ikke samsvarer med hvordan det egentlig er. Jeg ønsker nå å skape

en innsikt i hvilke tanker og opplevelser ulike barnehagelærerstudenter har om inkludering. Jeg ønsker derfor svar på følgende problemstilling:

“Hvilke opplevelser og erfaringer har barnehagelærerstudenter til hvordan ansatte i barnehagen jobber med inkludering, og hvordan opplever barnehagelærerstudenter betydningen av inkludering i barnehagen?”

Bachelorprosjektet avsluttes 26.04.2024, og det er fullt mulig å trekke tilbake påstander.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metoden jeg har valgt å bruke i dette prosjektet er intervju, og hvis du velger å delta i mitt prosjekt innebærer det at jeg skal intervju deg og bruker datamaterialet jeg sitter igjen med i min forskning. Dette kommer til å være helt anonymt, og det er jeg, mine veiledere og sensor som har tilgang til materialet jeg samler inn under intervjuene.

Jeg har valgt å bruke intervju som metode under dette prosjektet. Hvis du velger å takke ja til å delta i dette prosjektet, innebærer det at vi sammen gjennomfører et intervju, hvor jeg stiller deg spørsmål som er relevant for min problemstilling. Disse spørsmålene er på en intervjuguide som jeg har utarbeidet på forhånd. Ønsker du å få intervjuguiden tilsendt på forhånd, er dette fullt mulig. Vi setter oss sammen på en uforstyrret plass, hvor vi sammen kan gjennomføre et trygt og fint intervju.

Det er frivillig å delta

Deltakelse i dette prosjektet er frivillig, og hvis du ønsker å delta er det fullt mulig å trekke tilbake påstander eller trekke deltakelse når som helst.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg kommer til å bruke opplysningene til formålene jeg har fortalt om i dette skrevet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Med vennlig hilsen

Tonje Kristine Malum Danielsen

Veileder: Signe Marie Hanssen

Student: Tonje Kristine Malum Danielsen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*Følelsen av å høre til – inkluderingens rolle i barnehagen*]. Jeg samtykker til:

å delta i dette intervjuet for å hjelpe med å samle inn datamaterialet til et bachelorprosjekt

Dato: .....

Siden prosjektet ikke er behandlet av SIKT, kan jeg ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.